

Universitätsbibliothek Wuppertal

Accipite studiosi omnes Auli Gellii noctes micantissimas

Gellius, Aulus

Impressum Venetiis, Anno d[omi]ni. M.D.IX. die. xx. Aprilis

Liber quartusdecimus

Nutzungsrichtlinien Das dem PDF-Dokument zugrunde liegende Digitalisat kann unter Beachtung des Lizenz-/Rechtehinweises genutzt werden. Informationen zum Lizenz-/Rechtehinweis finden Sie in der Titelaufnahme unter dem untenstehenden URN.

Bei Nutzung des Digitalisats bitten wir um eine vollständige Quellenangabe, inklusive Nennung der Universitätsbibliothek Wuppertal als Quelle sowie einer Angabe des URN.

[urn:nbn:de:hbz:468-1-475](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:468-1-475)

AVLI GELLII NOCTIVM ATTICARVM COMMENTARII
LIBER QVARTVSDECIMVS

¶ Dissertatio Phauorini philosophi aduersus eos qui chaldæi appellatur: & ex cœtu motibusq; siderum & stellarum facta se hominū dicturos pollicentur.

Cap. I.

Duersum istos qui sese chaldæos / seu genethliacos appellant. ac de motu: deq; positu stellarum dicere posse quæ futura sunt profitentur: audiuius quondam Phauorinum philosophū Romæ græcæ disserterē egregia: atq; illustri oratione. exercendi ne: aut ostendēdi gratia ingenii: an q; ita serio iudicatoq; existimaret. *nō habeo dicere.* Capita autem locorū argumentorumq; quibus usus est: quoad eius meminisse potui: egressus ibi ex auditione prope annotaui.

Eaq; fuerunt ad hanc ferme sententiam. Disciplinam istam chaldæorum tantæ uenustatis non esse: quantæ uideri uolunt. Neq; eos principes eius: auctaresq; esse: quos ipsi ferant: sed id præstigarum: officiarumq; genus cōmentos esse homines aruscatores: & cibum: quæstumq; ex mendacijs captātes. atq; eos quoniam uiderēt terrena quadam inter homines sita: cælestium rerum sensu atque dictu moueri: quale est: q; oceanus: quasi lunæ comes cum ea simul se nescit: adolescitq; hinc uidelicet sibi argumentum ad persuadendum parauisse: ut crederemus omnia rerum hūanarū: & parua: & maxima: tanq; stellis: atque syderibus euincta duci: atque regi. Esse autem nimis q̄ ineptum: absurdumque: ut quoniam æstus oceani cum lunæ curriculo congruit: negocium quoque alicuius quod ei forte de aquæ ductu cum riuilibus aut de communi pariete cum uicino apud iudicem est: ut existimemus id negocium: quasi habena quadam de cælo uinctum gubernari. Quod & si ui & ratione quapiam diuina fieri potest: nequaq; tamen id censebat in tam breui: exiguoque uitæ spatio: quantois hominis ingenio comprehendi posse: & percipi. Sed coniectari pauca quadam ut uerbo ipsius utar: *παχυμερῆς ἑρπον*. idest crassius: & pingui *minerua* nullo scientiarum fundo concepta: sed fusa & uaga: & arbitraria: qualis longinqua oculorū acies est: per iterualla media caligātium. Tolle enim quod maximum inter deos atq; homines differt: si homines quoq; res omnis post futuras prænoscerent. Ipsam deinde syderum: stellarūq; obseruationē: quam esse originem scientiæ suæ prædicarent: haud q̄q; putabat liquide consistere. Nam si principes chaldæi: qui in patentibus campis colebant stellarū motus: & uias. & discessionēs: & cœtus intuentes quid ex iis efficeret: obseruauerūt. procedat inquit hæc sane disciplina: sed sub ea modo inclinatioe cæli sub qua tunc chaldæi fuerūt. Non enim potest inquit ratio chaldæorū obseruatiōis manere: si quis ea uti uelit sub diuersis cæli regionibus. Nam quāta inquit partium: circuloꝝq; cæli: ex deurgētia: & cōuexionibus mundi uarietas sit: quis

Nō habeo dicere.

Eruscatores

*Omniū
cinnæna*

nō uidet? Eadem igitur stellæ: per quas omnia diuina humanaque fieri cōtendūt: sicuti ne usquequaque pruinæ: aut calores cient: sed mutāt & uariant: tempestatelque eodem in tpe alibi placidas: alibi uiolentas mouent. cur nō eūeta quoque rerum: ac negociorum: alia efficiunt in chaldæis: alia in getulis: alia apud danubiū: alia apud Nilum? Per autē inquit incōsequēs ipsum quidem corpus & habitum tam pfundi aeris sub alio: atque alio cæli curuamine nō eundem manere. In hominum autē negociis stellas istas opinari idem semp ostēdere si eas ex quacūque terra cōspexeris. Præterea mirabat id cuique pro præcepto liquere. Stellas istas quas quasi a chaldæis & babiloniis siue ægyptiis obseruatas ferūt quas multi erraticas: Nigidius erroneas uocat nō esse pluris quā uulgo dicerent. Possē enim fieri existimabat. ut & alii quidā planetæ pari potestate essent sine quibus recta atque ppetua obseruatio perfici nō quiret. neque eos tamē cernere hoies possent. ppter exuperātiā uel splendoris uel altitudinis. Nā & quædā inquit sydera e quibusdam terris cōspiciūtur. Earūque terrarum hoibus nota sunt. sed eadē ipse ex omni terra alia nō uidētur & sunt aliis oīno ignotissima. Atque ut uidemus inquit: & has tantūmodo stellas: & ex una parte terræ obseruari debuisse: quæ tādē finis obseruationis istius fuit: & quæ tēpora satis esse uisa sunt ad percipiēdum: quid præmōstraret: aut cœtus stellarum: aut circuitus: aut trāsitus. Nā si isto modo cœpta fieri obseruatio est: ut aiaduertetur: quo habitu: quaque forma: quaque positura stellarum aliquis nasceret. tum deinceps ab inuente uita fortuna eius: & mores: & ingenium: & circūstātia rerum: negociorumque: & ad postremum finis etiam uitæ spectaret. Ea que oīa: ut usu uenerāt litteris mādarentur. Ac postea longis temporibus: quū ipse ille eodem in loco eodem habitu forent eadem cæteris quoque euentura existimarent: qui eodem illo tempore nati fuissent. Si isto quidem modo obseruari cœptū: exque ea obseruatione cōposita quædam disciplina est: nullo id pacto potest procedere. Dicant enim quot tandem annis: uel potius quot sæculis orbis hic obseruationis perfici quiuerit. Cōstare quippe inter astrologos dicebat stellas istas quas erraticas dicerent: quæ eē omnium rerum fatales dicerent: infinito prope & innumerabili numero annorum ad eūdem locum cum eodem habitu simul omnes profecta sunt: regredi: ut neque ullus obseruationis tenor: neque memoria ulla effigies litterarum tāto æuo potuerint edurare. Atque illud etiam cuiusmodi esset: cōsiderandum putabat: quod aliud stellarū agmen foret: quo primū tempore cōciperetur homo in utero matris: aliud postea: cum in decem mēsis proximis in lucem ederetur. Quærebatque qui cōueniret diuersam super eodem fieri demōstrationem: si ut ipsi putarēt: alius atque alius earūdem stellarū situs: atque ductus: alias & alias fortunas daret. Sed & nuptiarū tēpore: ex quibus liberi quærerētur: atque ipso etiā illo maris & foeminæ coitu iam declarari oportere dicebat certo quodā & necessario stellarum ordine: quales: qualique forma homines gignerentur. ac multo etiam antequam pater ipse atque mater nascerentur: ex eorum genitura debuisse iam tum prospici: quinam olim futuri essent: quos si creaturi forent & supra longe / atque longe p infinitum / ut si disciplina ista fundamento aliquo ueritatis nixa est / cōtensimo

usque

*Cœtus
Stellarum*

*Agmen
Stellarum*

usque
dein
nasc
quis
larum
desti
fortu
ioru
tiplic
eaque
ficant
obse
dum
filia
decli
reces
neas
uaria
tione
lia an
esse u
stellis
rex: a
ac de
delice
sunt
cilius
totiu
breui
respo
homo
li: plu
mini
sunt
cogita
quean
nocti
Ad po
quod
editi
hiant
in nau

usq; ad hinc sæculo: uel magis primo cæli: atq; mundi exordio: atq; inde iam
 deinceps cōtinua significatione: quotiēs generis auctores eiusdem homines
 nascerēt? stellæ istæ præmōstrare debuerint: qualis: qualiq; fato futurus sit qf
 quis hodie natus est. Quo autem inquit pacto credi potest uniuscuiusq; stel-
 larum formæ & positiōis sortem: atq; fortunam uni omnino homini certam:
 destinata esse? Eamq; formā post longissima sæculorū spatia restitui: si uitæ
 fortunarūq; eiusdem hoīs indicia: in tam breuibus iterialis per singulos ma-
 iorum eius gradus perq; infinitū successiōnū ordinem: tam sæpe: ac tam mul-
 tipliciter: eadem ip̄a: nō eadem stellæ facie denotātur. Quod si id fieri potest
 eaq; diuersitas: atq; uarietas admittitur: per omnis antiquitatis gradus ad signi-
 ficanda eorum hominum: quæ post nascētur exordia: imparilitas hæc turbat
 obseruatiōem. Omnisq; ratio disciplinæ cōfunditur. iam uero id minime ferē-
 dum censebat: quod nō modo casus & euēta quæ euenirēt extrinsecus: sed cō-
 filia quoq; hominum ipsa & arbitria: & uarias uoluntates: appetitiōesq;: &
 declinatiōes: & fortuitos repētinosq; in leuissimis rebus animorum impetus:
 recessusq; moueri: agitariq; de super e cælo putarent: Tanq̄ si forte ire in bal-
 neas uolueris: ac deinde nolueris: atq; id rursum uolueris: nō ex aliqua dispa-
 riatq; animi agitatione: sed necessaria quadam errantium syderum reciproca-
 tione contigerit: ut plane homines: non quod dicitur λογικὰ ὄντα: idest rationa-
 lia animalia: sed ludicra & ridenda quædam νευρόβραχα: idest neruis mouentia
 esse uideantur: si nihil sua sponte. nihil arbitrato suo faciunt: sed ducentibus
 stellis: & aurigantibus. Ac si inquit potuisse prædici: affirmant. Pyrrhus ne-
 rex: an Mannius Curius prælio uicturus esset. cur tandem non de alea quoq;
 ac de calculis: & alueolo audeant dicere. quisnam ibi ludentium uincat. An ui-
 delicet magna sciunt? parua nesciunt? & minora maioribus imperceptiora
 sunt? Sed si magnitudines rerum sibi uēdicant; magisq; esse perspicuas: & fa-
 cilius comprehendi posse dicunt; uolo inquit mihi respondeant: quid in hac
 totius mundi contemplatione præstantis naturæ operibus in tam paruis atq;
 breuibus negociis fortunisq; hominum magnum putēt? Atq; id uelim inquit
 respondeant: si tam paruum: atq; rapidum est momentum temporis: in quo
 homo nascens fatum accipit: ut in eodem illo puncto sub eodem circulo cæ-
 li: plures simul ad eandem competentiam nasci non queant. & si iccirco ge-
 mini quoq; non eadem uitæ sorte sunt: quoniam eodem temporis pūcto editi
 sunt: peto inquit respondeant: cursum illum temporis transuolantis: qui uix
 cogitatione animi comprehendi potest. quoniam pacto aut consulto assequi
 queant: aut ipsi perspicere: & deprehendere: quum in tam præcipiti dierum
 noctiumq; uertigine: minima momenta ingentes facere dicant mutationes?
 Ad postremū autem: & quid esset quod aduersum hoc dici posset requirebat:
 quod hoīes utriusq; sexus omnium ætatum: diuersis stellæ motibus in uitā
 editi regionibus sub quibus geniti sunt lōge distātibus: omnes tamen isti aut
 hiantibus terris: aut labētibus tectis: aut oppidorū expugnationibus aut eadē
 in nauī fluctu obruti: eodē genere mortis: eodemq; ictu corporis interirent?

Balneas

Quod scilicet inquit nunquā eueniret: si momenta nascēdi singulis attributa: suas unūquo dēq; leges haberēt, q; si quādā inquit in hoīum morte: atq; uita ēt diuersis tēpibus editoꝝ: p; stellarū pares quosdā postea cōuētus paria nōnulla & cōsimilia posse dicunt obtingere: cur nō aliqñ possint omnia quoq; paria usu uenire: ut existant per huiusmodi stellarum concursiones & similitudines. So- crates simul & Antisthenes: & Platonēs multi/ genere/ forma/ ingenio/ moribꝫ: uita omni: & morte pari. quod nequaquā inquit profus fieri potest. Non igitur hac causa probe uti queunt aduersus hominū impares ortus: interitus pares. Illud autem condonare se iis dicebat: quod non id quoq; req̄rerēt: si uitæ mor- tisq; hominū: rerūq; humanarū omniū: tēpus & ratio, & causa in cælo: & apud stellas foret: quid de muscis: aut uermiculis: aut echinis: multisq; aliis minutis- simis: terra mariq; animantibus dicerent? An ista quoq; iisdem quibus homi- nes legibus nascēnt, iisdemq; itidē extinguerent: ut aut ranunculis quoque & culicibus nascēdi fata sint de cælestiū syderū motibus attributa: aut si id nō putarent: nulla ratio uideret: cur ea syderum uis in hominibus ualeret, defice- ret in cæteris. Hæc nos ficta & incondita: & p̄p̄modū ieiuna oratione atti- ginus. At Phauorinus, ut hominis ingeniū fuit: utq; græcæ facundia copiam si- mul & uenustas: latius ea & amceniū & splendidius: & profluentius exequē- batur. Atq; idētidē cōmonebat ut caueremus: ne qua nobis isti sycophantæ ad faciendā fidē irreperent q; uiderentur quādā interdū uera effutire: aut sparge- re. Non, n. cōprehensa inquit: neq; definita: neq; percepta dicunt: sed lubrica: atq; ambagiosa coniectatione nitentes inter falsa: atq; uera pederēt quasi per tenebras ingrediētes eunt. Et aut multa tētando incidunt repente imprudentes in ueritatem: aut p̄foram qui eos consulunt: multa credulitate ducente: perue- niunt calide ad ea: quæ uera sunt: & iccirco uidentur in præteritis rebus q̄ futu- ris ueritatem facilius imitari. Ista tamen omnia: quæ aut temere: aut astute uera dicunt: præ cæteris inquit quæ mentiuntur: pars ea non sit millesima. Hæc au- tem quæ dicentem Phauorinum audiuius multa etiam memini poetarū ue- terum testimonia confirmare: quibus huiuscemodi ambages fallaciosæ confu- tantur. Ex quibus est Pacuianum illud. Nam si qui quæ euentura sunt præui- deant æquiparent ioui. Item Accianum illud. Nihil inquit credo auguribus: qui aures uerbis diuitant alienas: suas ut auro locupletent domus. Item Pha- uorinus deterrere uolens & depellere adolescentes a genethliacis istis: & qui- busdam aliis id genus qui prodigiosis artibus futura omnia dicturos pollicen- tur nullo pacto adeundos esse: consulendosq; huiusmodi argumentis conclu- debat. Aut aduersa inquit, euentura dicunt: aut prospera. Si dicūt prospera & fallūt miser fies frustra expectando. Si aduersa dicūt & mentiuntur: miser fies frustra timendo. Sin uera respondent: eaq; sunt non prospera: iam inde ex animo miser fies anteq; e fato fias: Si scelicia promittunt: eaq; euentura sunt: tum plane duo erunt incommoda: & expectatio te spei suspensum fatigabit: & futurum gaudii fructum spes tibi iam deflorauerit. Nulla igitur pacto utē- dum est istiusmodi hominibus res futuras præfagientibus.

¶ Quem in

Platonēs

Ranunculi

Ieiuna oratione

Sycophanta

Genethliaci

No. de his
sycophan-
tis chalde-
is

Pacuia
nūcarmē
Accius

Genethli-
aci

Quem in modum differuit Phauorinus consultus a me super officio iudicis.
Cap. II.

Vo primū tēpore a prātoribus lectus in iudices sum: ut iudicia: quæ appellantur priuata: suscipere: libros utriusq; linguæ de officio iudicis scriptos conquisiui: ut homo adolescens: a poetarū fabulis & a rhetorum epilogis: ad iudicandas lites uocatus rem iudiciariā: quoniam uotis (ut dicitur) uita penuria erat: ex multis q; aiunt: magistris cognoscerem. Atq; in rerum quidem definitionibus cōperendinationibusq;: & aliis quibusdam legitimis: rebus ex ipsa lege iulia, & ex Sabini Massurii: & ex quorūdam aliorum iuris peritorum cōmentariis commōiti: & adminiculati sumus. In his autem quæ existere solent: negotiorum ambagibus: & in ancipiti rationum diuersarū circumstantia, nihil quicq; nos huiuscemo di libri iuuerūt. Nam & si consilia iudicibus ex præsentiū causarum statu capienda sunt: generalia tamen quædam præmonita & præcepta sunt: quibus ante causam: p̄muni iudex: præparariq; ad incertos casus futurarum difficultatum debeat: sicut illa mihi tunc accidit inexplicabilis reperiendæ sententiæ ambiguitas. Petebatur apud me pecunia: quæ dicebat data numerataq;: sed qui petebat: neq; tabulis neq; testibus id factū docebat: & argumētis admodū exilibus nitebatur. Sed eū cōstabat uirū esse ferme bonum: notæ & expertæ fidei: & uitæ inculpatissimæ. Multaque & illustria exempla probitatis sinceritatisq; eius expromebantur. illum autem unde petebatur hominem esse non bonæ rei: uitæq; turpi & sordida / conuictumq; uulgo in mendaciis: plenumq; esse perfidiarum & fraudum ostendebatur. Is tamen cum suis multis patronis clamabat. Probari apud me debere pecuniā datam cōsuetis modis: expēsi latione mensæ rōnibus chirographi exhibitioe: tabularū obsignatione: testiū intercessioe. Ex quibus oibus si nulla re pbaret: dimitti iam sane oportere & aduersariū de calūniā dānari. Quod de utriusq; aut uita: atq; factis diceret: frustra id fieri atq; dici. Rē enim de petēda pecuniā apud iudicem priuatū agi nō apud cēsores de moribus. Tunc ibi amici mei quos rogauerā: in cōsiliū uiri exercitati: atq; in patrociniū & in operis fori celebres: sempq; se circū undiq; distrahētibus causis festinantes: non sedēdum diutius: ac nihil esse dubium dicebāt quin absolendus foret quē accepisse pecuniā: nulla probatōe solēni docebat. Sed enim ego homines quum cōsiderabam alterū si dei. alterū probri plenum spurcissimæq; uitæ: ac defamatiissimæ: nequaq; adduci potui ad absoluēdū. Iussi igitur diem diffundi: atq; inde a subselliis pergo ire ad Phauorinū philosophū / quē meo tēpore Romæ plurimū sectabar. Ac de hominibus: quæ apud me dicta fuerāt: uti res erat: narro omnia. Ac peto: ut & ipsum illud in quo hærebā: & cætera etiam quæ obseruāda mihi forēt in officio iudicis: faceret me ut earum rerum essem prudēior. Tum Phauorinus religione illa cōtatiōis & sollicitudinis nostræ cōprobata. Id quidē iquit super quo nūc deliberas: uideri potest specie tenui paruaq; esse. Sed si de oī quoq; officio iudicis præire tibi me uis: nequaq; est uel loci huius: uel t̄pis. Est. n. disceptatio ista muliūgæ & sinuosa questio

Res iudiciaria

Adminiculati

Spurcissimæq; uitæ

Deliberas

nis multaq; & anxia cura: & circospicientia indigens. Namq; ut pauca tibi nunc quæstionum capita attingam: Iam omnium primum hoc de iudicis officio quæritur. Si iudex forte id sciat: super qua re apud eum litigatur. Ea; res uni ei priusquam agi cœpta & in iudicium deducta sit: ex alio quodam negotio casuque aliquo cognita liquido & comperta sit. Neq; id tamen in agenda causa probatur: Oporteat ne eum secundum ea quæ aguntur? Id etiam inquit quæri solet an deceat: an conueniet iudicii causa iam cognita si facultas esse uideatur componendi negotiū: officio paulisper iudicis dilato: communis amicicia: & quasi pacificatoris partes recipere. Atq; illud amplius abigi: ac dubitari scio debeat ne iudex intercognoscendum ea quæ dicto: quæsitoque opus est dicere: & quærere: etiã si cuius ea dici. quæri interest neq; dicat: neq; postulet. Patrocinari enim prorsus hoc esse aiunt non iudicare. Præter hæc super ea quoq; re dissentit: An ex usu exq; officio sit iudicis rē: causamq; de qua cognoscit: interlocutionibus suis ita exprimere: consignareq; ut ante sententiæ tempus ex iis: quæ apud eum in præsens confuse: uarieq; dicuntur: perinde ut quoq; in loco ac tempore mouetur: signa & indicia faciat motus atq; sensus sui. Nam qui iudices inquit acres: atq; celebres uidentur: non aliter existimant rem: qua de agitur indagari. cōprehendiq; posse: nisi is qui iudicat crebris iterrogationibus: necessariisq; inter locutiōibus: & suos sensus aperiat: & litigantium deprehendat. Contra autem qui sedatiores & grauiore putant: negant iudicem debere ante sententiā: dum causa utrinq; agitur: quotiens aliqua re proposita motus est: totiens significare quid sentiat. Euenturum enim aiunt: ut quia pro uarietate propositionum: argumentorumq; alius: atq; alius: motus aī patiendus est: aliter: atq; aliter eadē in causa: eodēq; in tpe sentire & interloqui uideat. Sed de his inq; & cæteris huiuscemodi iudicialis officii tractatibus: & nos post hac. quū erit ociū dicere quid sentiamus: conabimur. & præcepta Elii Tuberonis super officio iudicis quæ nuperrime legi recēlebimus. Quod autē ad pecuniā ptinet: quā apud iudicē peti dixisti. suadeo hercle tibi utare. M. Catonis prudētissimi uiri cōsilio: qui in orōne quā pro. L. Turio cōtra Cn. Gelliū dixit ita esse moribus maiore traditū ait: obseruatūq; ut si quod inter duos actū est: neque tabulis: neque testibus planum fieri possit. Tum apud iudicem qui de ea re cognosceret: uter ex iis uir melior esset quæreret. Et si pares essent: siue boni pariter: siue mali. tum illi unde petitur crederetur: ac secundum eum iudicaretur. In hac autem causa de qua tu ambigis: optimus est qui petit. Unde petitur deterrimus: & res est inter duos acta sine testibus. Eas igitur: & credas ei qui petit. Condemnesq; eum: de quo petitur: quoniam sicuti dicis: duo pares non sunt: & qui petit melior est. Hoc quidem mihi tum Phauorinus: ut uirum philosophum decuit: suasisit. Sed maius ego: altiusque id esse existimaui: q̄ quod meæ atati & mediocritati conueniret: ut cognouisse: & condemnasse de moribus: non de probationibus rei gestæ uiderer. ut absoluerem tamen inducere in animum non quīui. & propterea iurauī mihi non liquere: atq; ita iudicatu illo solutus sum. Verba ex oratione. M. Catonis cuius commemorat

Phauorinus

Phaorinus: hæc sunt. Atque ego a maioribus memoria sic accepi. Si quis quod alter ab altero peteret si ambo pares essent: siue boni: siue mali cēnt: quod duo res gessissent uti testes nō interessent: illi unde petis ei potius credendum esse. Nūc si sponsonem fecisset Gellius cum Turio: ni uir melior esset Gellius quā Turius nemo opinor tam insanus esset: qui iudicaret meliorem esse Gellium quā Turium. Si nō melior est Gellius Turio: potius oportet credi unde petitur.

¶ An æmuli: infensiq; inter sese fuerint Xenophon & Plato. Cap. III

Vi de Xenophōtis Platonisq; uita: & moribus pleraq; oia exquisitis itime scriplere: nō abfuisse ab eis motus quosdā tacit os & occultos simultatis: & æmulationis mutux putauere: & eius rei argumēt a quædam coniectatorie ex eorū scriptis ptulerūt. Ea sunt pfecto eiuſcemodi: quod neq; a Platone in tot numero libris mentio usq; facta sit Xenophontis: neq; item contra ab eo Platonis in suis libris: quāq; uterq; ac maxime Plato complurium Socratis ſectatorum in sermonibus: quos scripsit: cōmeminit. Id etiam esse non sinceræ: neq; amicæ uoluntatis iudicium credidere: quod Xenophon in dlyto illi operi Platonis: quod de optimo ſtatu reipublicæ ciuitatisq; administrande ſcriptum eſt lectis ex eo duobus fere libris: qui primi in uulguſ exierant: oppoſuit cōtra: cōſcripſitq; diuerſum regiæ administrationis genus: quod τὰ εὐδαιμόνεια καὶ νόμος, i. institutionis Cyri inſcriptū eſt, eo facto ſcriptoq; eius: uſque adeo permotum eſſe Platonem ferunt, ut quodam in libro mentione Cyri regis habita retractandi: leuandiq; eius operis gratia: uirum quidem Cyrū nauum & ſtrenuum fuiſſe dixerit τὰ εὐδαιμόνεια δὲ οὐκ ὁρθῶς ἢ φθαί τοῦ παρὰ τῶν αἰ. i. institutio nem autē minime recte attigiffe. Hæc enim uerba ſunt de Cyro Platonis. Præterea putāt id quoq; ad iſta: quæ dixi: accedere quod de Xenophon in libris: quos dictorum ac factorum Socratis cōmentarios composuit: negat Socratem de cæli atq; naturæ cauſis: rationibusq; unq; diſputaſſe. Ac ne diſciplinas quidem cæteras: quæ μαθήματα, i. diſciplinas græci appellant: quæ ad bene: beateq; uiuendum non pertinerent, aut attigiffe: aut cōprobaffe. Iccircoq; turpiter eos mentiri dicit: qui diſſertationes iſtiusmodi Socrati attribuerent. hæc autem inſiquiunt Xenophon cum ſcripſit, Platonem uidelicet notat, in cuius libris Socrates de phyſica & muſica & geometria diſſerit. Sed enī de uiris optimis & grauiſſimis: ſi credendum hoc: aut ſuſpicandum fuit: cauſam equidem eſſe arbitror non obrectationis: neque inuidiæ: neque de gloria maiore parienda certationis. Hæc enim procul a moribus philoſophiæ obſunt: in quibus illi duo omnium iudicio excellere. Quæ igitur eſt iſtius opinionis ratio? Hæc proſecto eſt: equiparatio ipſa plerumque & parilitas uirtutum inter ſeſe conſimilium: etiam ſi contentionis ſtudium: & uoluntas abeſt: ſpeiẽ tamen æmulationis creat. Nā cum ingenia quædā magna duorū pluriūue in eiufdem rei ſtudio illuſtrium: aut pari ſunt fama: aut proxima. oritur apud diuerſos fautores eorū inſturiæ: laudiſq; æſtimandæ contētio. Tum poſtea ex alieno certamine ad eos quoq; ipſos cōtagium certationis aſpirat. Curſuſq; eorū ad eandem uirtutis calcem pergentium: quando eſt compar: uel ambiguus in æmulandi ſuſpiciones

Expositio

Platonis & Xenophontis æmulatio

fringenti

Cyrus Naum

ciastmata

Fautores.

nō suo: sed fauētium st uodio delabit. Proinde igiſ & Xenophon: & Plato So- craticæ amcenitatis duo lumina: certare æmulariq; iter sese existimati sunt: qa de iis apud alios uter eēt exuperātor certabat. Et quia duæ eminentiæ cū simul iunctæ in arduū nitāt ur: simulacrū quoddā cōtentionis æmulæ pariunt.

¶ Quod apte Chrysippus: & graphice imaginē iustitiæ modulis coloribusq; uerborum depinxit. Caput III

Iustitiæ imago

ONDigne me hercle & cum decore Chrysippus in libroꝝ qui in- scribunt *πρὸς καλὸν, καὶ ἡδονῆς*, i. de honesto: & uoluptate primo. Os & oculos iustitiæ: uultūq; eius seueris atq; uenerādis uerboꝝ colo- ribus depinxit. Facit quippe imaginē iustitiæ: fieriq; solitā esse di-

cit a pictoribus: rhetoribusq; antiquioribus ad hūc ferme modum. Forma atq; filo uirginali: aspectu uehāmēti & formidabili luminibus oculoꝝ acribus: ne- que humilis: neq; atrocis: sed reuerēdæ cuiusdā tristitiæ dignitate. Ex imaginis istius significatione intelligi uoluit iudicē: qui iustitiæ antistes est oportere eē grauem: sanctum: seuerum: incorruptum: inadulabilem: cōtraq; improbos no- cētēsq; imisericordē: atq; inexorabilē: erectūq; & arduū: & potētē: ui & ma- iestate æqtatis ueritatisq; terrificū.

Verba ip̄a Chrysippi de iustitia scripta hæc sunt, *παρθένος δὲ εἶναι λέγεται, κατὰ σύμβολον ἧ. ἀδιὰ φόβου εἶναι καὶ μηδ' αὐτῶς ἐν δίδόναι τοῖς κακούργοις, μηδὲ προσέειπαι, μήτε τοὺς ἐπιεικέας λόγους μήτε παρὰ τῆσιν, καὶ δέησιν μήτε κολακείαι, μήτε ἄλλο μηδ' ἐν τῶν τοιούτων, οἷς ἀκολούθως, καὶ σκυθρωπῆ γράφεται, καὶ συ- νεσπικὸς ἐχουσα τὸ πρόσωπον καὶ ἔντονον, καὶ δεξιὸς βλέπουσα, ὡς εἰ τοῖς μὲν ἀδίκους φό- βον ἐμπροσθεν, τοῖς δὲ δίκαιους θάρσος, τοῖς μὲν ὡς πρὸς φίλους ὄντος ἧ τοιούτου προσώπου, τοῖς δὲ ἐτέροις, προσάντων, id est dicit uirgo esse indicio eam esse incorruptā.*

παρθένος

im- probis nunq̄ cōcedere nō sermones blādos: nō purgationē: nō deprecationē: nō adulationē/nō deniq; quicq̄ aliud pati. Quas ob res merito tristis etiā pin- git: uultu graui: aspectu cōtento & toruo, ut iniustis terrorē incutiat, iustis fi- duciā præbeat quādo huiuscemōi facies iustis grata, iniustis molesta sit. Hæc uerba Chrysippi: eo etiā magis ponenda existimaui: ut prompta atq; exposita ad cōsiderādum iudicādūq; sint. Quoniā legētibus nobis ea deliciores qui- dā disciplinarū philoſophi: seuitiæ imaginē istā esse: nō iustitiæ dixerūt.

¶ Lis atq; cōtentio grāmaticorū Romæ illustrium enarrata super casu uocati- uo uocabuli: quod est egregius. Caput V

Egregius

Efessus ego quondā ex diutina cōmētatione laxādi: leuandiq; ani- mi gratiā in Agrippæ cāpo deambulabā. Atq; ibi duos forte gram- maticos cōspicatus: nō parui in urbe Roma nominis: certationi eo- rum acerrime affui: cum alter in casu uocatiuo uir egregi dicendū contēderet, alter uir egregie. Ratio aut̄ eius qui egregi oportere dici censebat huiusmodi fuit. Quæcūq; inquit noiā: seu uocabula recto casu numero singu- lari: us syllaba finiunt̄: in quibus ante ultimā syllabā posita est i littera ea no- mina: casu uocatiuo i littera terminant̄: ut celius celi: modius modi: tertius ter- ti: accius acci: titius titi: & similia oīa: sic igiſ egregius: quoniā us syllaba in ca- su nominādi finit̄ eamq; syllabam præcidit i littera: habere debet in casu uo- cādi

di / i / l /
rius
pter
labat
gissim
anxiu
quēca
cūdu
tus re
neret
de in
quoq;
terā n
non a
comp
¶ Cu
atq; in

& rem
pio cu
ut sine
noie f
nobile
ēnes, i
Pifist
Thele
non n
erint f
idest i
ēv tñ
fuit: q
num f
uerlus
tione
tis qu
sit an
tata si
est. Q
apd p

di /i/ litterā extremā. & iccirco egregi nō egregie: rectius dicet. Nam diuus: & riuus: & cliuus: nō us syllaba terminatur: sed ea quæ p duo u scribēda est. Propter cuius syllabæ sonū declarādū: repta erat noua littera. f. quæ digāma appellabat. Hoc ubi ille alter audiuit. O inqt egregie grāmaticæ. uel si id mauiſ egregissime: dic oro te: iscius: & ipius: & sobrius: & ebrius: & pprius: & ppitius & anxius: & cōtrarius: quæ us syllaba finiunt: i qbus añ ultimā syllabā i lēa est: quē casum uocādi habēt? Me omni pudor & uerecūdia tenet pronūciare ea se cūdū tuā definitionē. Sed quū ille paulisper oppositu horū uocabuloꝝ cōmotus reticisset & mox tamē se collegisset eādēq; illā: quā definierat: regulā retineret: & propugnaret: diceretq;: & propriū: & ppitiū: & anxiiū: & cōtrariū itidē in casu uocatiuo dicēdū: qā & aduersarius: & extrarius ita diceret: inscium quoq;: & ipiū: & ebrium: & sobriū: isolētius qdem paulo: sed rectius. per i litterā nō per e in casu eodē pronūciandū eaq; inter eos cōtentio lōgius duceret: non arbitratus ego operæ precium esse: eadē hęc ista diutius audire: clamātes compugnantesque illos reliqui.

¶ Cuiusmodi sint q̄ speciē doctrinæ habeāt: sed neq; delectēt: neq; utilia sint. atq; inibi de uocabulis singulariū urbiū regionumq; imutatis. Cap. VI

Omo nobis familiaris in litterarū cultu nō ignobilis: magnāq; ætatis partē in libris uersatus adiutū inqt ornatūq; uolo ire noctes tuas: & simul dat mihi librū grādi uolumine: doctrinis oīgenis (ut ipse dicebat) p̄scatētē: quē elaboratū sibi eē ait ex multis: & uariis: & remotis lectionibus: ut ex eo sumerē q̄tū liberet: reꝝ memoria dignarū. Accipio cupidus & libens tanq̄ si copiæ cornu nactus eē: & recūdo me penitus: ut sine arbitris legā. At quæ scripta erāt: proh Iuppiter: mera miracula. Quo noīe fuerit: qui primus grāmaticus appellatus est. Et quot fuerit Pythagoræ nobiles: quot Hippocrates. & cuiusmodi Homerus dicat in Vlyxis domo σειρήνες. i. sirenes. Quā ob causam Thelemachus cubans iunctum sibi cubātem Pisistratum: non manu attigerit: sed pedis ictu excitarit *εὐρύκλαια*. i. Euryclia Thelemachū: quo genere clauſtri incluserit. & quapropter idem poeta rosam non norit: oleum ex rosa norit. Atq; illud etiam scriptum fuit: quæ nomina fuerint sociorum Vlyxis: qui a Sylla rapti laceratiq; sunt: utrū *ἐν τῇ ἐσω θαλάσσῃ*. idest interiore mari Vlyxes errauerit *κατὰ ἀριστάρχον*. i. iuxta Aristarchum: an *ἐν τῇ ἐξω κατὰ κράτητα*. idest in exteriore iuxta Craterem. Id etiam istic scriptū fuit: qui sint apud Homerum uersus *ισὸ φηφοί*. idest pares: & quorum ibi nomen reperiantur *παρασιχίς*. idest capita & primæ uersum litteræ. Et quis adeo uersus sit: qui per singula uocabula singulis syllabis i crescat. Ac deinde qua ratione dicit singulas pecudes: in singulos ānos terna parere. Et ex qnq; operimētis quibus Achyllis clipeus munitus est: quod factum ex auro est: summum sit an medium? Et præterea quibus urbibus: regionibusq; uocabula iam mutata sint? Quod boetia ante appellata fuerit aonia. Quod ægyptus aëria dicta est. Quod creta eodē quoq; noīe aëria dicta est. Quod attica *ἀρηί*. i. ora & aëta apd poetā. Quod corithus: ephyre. Quod macedonis ora *ἠμαθία*. i. emathia.

Aonia
Aëria
Aëta
Ephyre
Emathia

Aemonia
Sarra
Sython
Neptuniū

Σαύρατμας ἦας

Ἐβδύωγικόν
Συκοδιντόν,

Quod thessalia αἰμονία. i. aemonia. Quod tyrus: sarra. Quod thracia ante sython dicta sit. Quod festū ποσειδώνειον. i. Neptuniū & locus Neptuni. Hæc atque item alia multa istiusmodi scripta in eo libro fuerāt. Quem cum statim pperans redderē: δ' ναυσου. i. pficiat tibi inq̄ doctissime uiroꝝ ταύτης τῆς πολυμαθείας. i. huius multiuagæ disciplinæ grā: & librū hunc opulentiſsimū recipe: nil prorsus ad nostras paup̄tinas lras cōgruentē. Nā meæ noctes: quas instructum: ornatumq; isti: de uno maxime illo uersu Homeri quærūt: quem Socrates præ oībus semper rebus sibi eē cordi dicebat. δ' τιτοι ἐν μετρηροισι κακόν ἀγαθόν τε τέτυκται. id est ædibus in nostris: quæ recta aut prona geruntur.

Quod. M. Varro. Cui Pompeio cōsuli primū designato cōmētariū dedit: quē appellauit ipse isagogicum de officio senatus habēdi. Cap. VII

N. Pōpeio cōsulatus primus cum. M. Crasso designatus est. eum magistratū Pōpeius cū initurus foret: quoniā p militiæ tpa: senatus hñdi cōsulēdiq; reꝝ expers humanarꝝ fuit. M. Varronē familiarē suū rogauit: uti cōmētariū faceret εἰσαγωγικόν. i. introductorium Sic. n. Varro ipse appellat: ex quo disceret: qd facere: dicereq; deberet: cum senatū cōsuleret. Eū librū cōmētariū: quē sup ea re Pōpeio fecerat: penisse Varro ait in litteris: quas ad Oppianū dedit: quæ sunt in libro epistolicarū quær̄tionum. iiii. In quibus litteris: qm̄ quæ ante scripserat: nō cōparebant docet rursum multa ad eā rem ducētia. Primū ibi ponit: qui fuerint: p quos more maiorum senatus haberi soleret. eosq; noīat. dictatorē: cōsules: p̄tores: tri. ple. inter regem. p̄fectū urbi: neq; alii p̄ter hos ius fuisse dixit facere senatuscōsultum. Quotiēsq; usu uenisset: ut oēs isti magistratus eodē tpe Romæ essent tū quo supra ordine scripti essent: q̄ eorꝝ prior aliis esset: ei potissimū senatus cōsulēdi ius fuisse. Addit deinde' extraordinario iure tribunos quoq; militares: qui p cōsulibus fuissent. Itē decē uiros: quibus imperiū consularē tū esset. Itē triū uiros reipu. cōstituēdæ cā creatos: ius cōsulēdi senatū habuisse. Postea scripsit de intercessionibus. dixitq; intercedēdi: ne senatuscōsultū fieret: ius fuisse iis solis: qui eadē potestate/qua ii/qui senatuscōsultū facere uellent: maioresue essent. Tū ascripsit de locis in quibus senatuscōsultū fieri iure posset: docuitq; cōfirmauitq; nisi in loco p augures cōstituto: qd̄ tēplū appellaret' senatuscōsultum factū esset: iustū id nō fuisse. p̄pterea & in curia hostilia: & in Pōpeia: & post in iulia: cū pfana ea loca fuissent tēpla eē p augures cōstituta: ut in iis senatuscōsulta: more maiorꝝ iusta fieri possent. Inter quæ id quoq; scriptū reliq̄t: non oīs ædes sacras tēpla eē. Ac ne æde quidē Vestæ tēplū eē. Post hæc deiceps dicit: senatuscōsultū ante exortū: aut post occasum solē factū ratum non fuisse: Opus ēt cēloriū fecisse existimatos: p quos eo tpe senatuscōsultū factū esset. Docet de idē inibi multa: quibus diebus hēri senatū ius nō sit/ imolareq; hostiā prius. auspiciariq; debere: qui senatū habiturus eēt. De rebus quoq; diuis priusq; humanis ad senatū referēdū est. Tū porro referri oportere/ aut infinite de repu. aut de singulis rebus finite. Senatus quoq; cōsultū fieri duobus modis. Aut p discessionē/ si cōsentiret'. Aut si res dubia eēt: p singulorꝝ snias exq̄sitas. singulos

Gradatim

singulos aut debere consuli gradatim. Incipit a consulari gradu: ex quo gradu semp quidē antea primū rogari solitū: qui princeps in senatū lectus eēt. Tum aut: cū hęc scriberet: nouū morem institutū refert: p ambitionē gratiāq; ut is primū rogaret: quē rogare uellet: qui hēret senatū: dū is tñ ex gradu consulari eēt. Præter hęc de pignore quoq; capiēdo differit. deq; multa dicēda senatori qui cū in senatū uenire deberet: nō adesset. Hęc & alia quædā id genus i libro quo supra dixi. M. Varro epistola ad Oppianū scripta executus. Sed qd ait senatusconsultū duobus modis fieri solere: aut cōquisitis sententiis: aut p discessione: pax cōuenire uidet cū eo: qd Atteius Capito in cōiectaneis scriptū reliq. Nam in libro. cclix. Tiberonem dicere ait: nullum senatusconsultū fieri posse: nō discessione facta. Quia in oibus senatusconsultis etiam in iis: quæ per relationē fierent: discessio esset necessaria. Idq; ipse Capito uerū esse affirmat. sed de hac omni re alio in loco plenius accuratusq; nos memini scribere.

Quæsitum esse diffusumq; an præfectus: latinarum causa creatus ius senatus cōuocandi: consulendiq; habeat.

Cap. VIII

Præfectum urbi: latinæ causa relictū: senatū hēre posse Mutius negat: qm̄ ne senator quidē sit: neq; ius hēat sniæ dicēdæ: cum ex ea ætate præfectus fiat: quæ nō sit senatoria. M. autē Varro in. iiii. epistolicarū quæstionū: & Atteius Capito in coniectaneorū. cclix. ius esse præfecto senatus habēdi dicunt. Deq; ea re assensum esse Capitonem Tiberoni contra sniam Mutii refert. Nāq; & tribunis inq; plebis senatus habēdi ius erat: q̄q; senatores non essent: ante atinium plebiscitum.

Epistolica
questio

AVLI GELLII NOCTIVM ATTICARVM COMMENTARII
LIBER Q VINTVSDECIMVS

Quod in Quinti Claudii Annalibus scriptū est lignū alumine illitum non ardere.

Cap. I

Declamauerat Antonius Iulianus rhetor præterq; semper alias: tum uero nimium q̄ delectabiliter & feliciter. Sunt enim ferme scholasticæ istæ declamationes: eiusdem hominis: eiusdēq; facundiæ: non eiusdē tñ quotidie felicitatis. Nos ergo familiares eius circūfusi undiq; eum psequēbamur domum: cum deinde subeuntes montem caspium: conspiciamus insulam quandā occupatā igni: multis arduisq; tabulatis editam: & propinqua iam omnia flagrare uasto incendio. Tum quispiam ibi ex comitibus Iuliani. Magni inquit redditus urbanorū prædiorū: sed pericula sunt longe maxima. Si quid aut posset remedii fore: ut ne tam assidue domus romæ arderent: uenum hercle dedissem res rusticas: & urbicas emissem. atq; illi Iulianus læta: ut mos eius fuit: inter fabulādum uenustate. Si annalem inquit undeicesimum. Q. Claudii legisset: optimi & since

Caspium
monsRes
urbicas
emissæ

N ii